

Heide [VERTELT]

www.heidevertelt.be

337

28 juni 2026

Hoe een Duitse uitvinding het leven in de Achtzaligheden veranderde

Wie vandaag de dag door Kalmthout wandelt, ziet een harmonieus decor van dichte bossen, vruchtbare akkers en een levendig dorp. Maar rond de eeuwwisseling van 1900 was deze streek nog een schijnbaar eindeloze, ruige leegte van heidevelden en verraderlijke moerassen. Voor de arme gezinnen in het gehucht de Achtzaligheden was het leven onbarmhartig hard. Totdat een glazen pot met een rubberen ring zijn intrede deed en zorgde voor een stille revolutie in de voorraadkast.

Overleven op de paarse heide

Tot ver in de negentiende eeuw bepaalde de paarse, ruige heide het ritme van het dagelijkse leven in Kalmthout. Voor de buitenwereld leek het een nutteloze, dorre woestijn, maar voor de lokale boeren was zij van levensbelang. Schapen graasden tussen de struiken voor de noodzakelijke mest, en de bewoners staken heideplaggen en turf om de koude winters door te komen. De heide was, ondanks haar hardheid, de voorraadkamer van het boerenbestaan.

In het gehucht de Achtzaligheden stond het eenvoudige stenen huisje van de familie Janssens. Vader Adriaan, een dagloner, wist wat zwoegen was. Samen met zijn vrouw Cornelia Van Looveren had hij zes kinderen rond de eettafel zitten. Het dagelijks overleven was een rekensom die zelden klopte.

HEIDE VERTELT VZW - WANDELZOEKTOCHT:
“LEER JE DORP KENNEN”

VAN 4 JULI TOT EN MET 13 SEPTEMBER

DEELNAME GRATIS
€ 1000 aan prijzen

Formulieren af te halen bij:

- Café Sandy
- Café 't Centrum
- Eetstation
- Visit Kalmthout
- Dagbladhandel Pelckmans-Bouckaert

Heide Vertelt vzw

Bij een natte zomer of een vroege vorst dreigde onmiddellijk bittere armoede. Iedereen droeg zijn steentje bij: Cornelia bestierde het huishouden, en de oudere kinderen hielpen mee op het veld en in de stal.

Een revolutie uit Duitsland

In de zomer van 1900 hing de warmte zwaar over de heide. De moestuin van de familie Janssens had dat jaar uitzonderlijk goed geproduceerd: de erwten stonden rijp en de bonen bogen onder hun eigen gewicht. Maar in die tijd beschikten gezinnen nog niet over een koelkast of diepvriezer. Wat de aarde gaf, moest snel worden geconsumeerd, anders ging het verloren.

Vroeger was men aangewezen op het drogen, zouten of roken van voedsel, of het inmaken in zware lagen azijn. Groenten verloren daardoor hun textuur en smaak. Maar Cornelia had via een reizende handelaar iets nieuws op de kop getikt: glazen potten van het gloednieuwe Duitse merk *J. WECK & Co*, opgericht in datzelfde jaar 1900 door Johann Weck en Georg van Eyck.

Het principe was gebaseerd op een ontdekking van de Franse uitvinder Nicolas Appert en in 1892 gepatenteerd door de Duitse chemicus Rudolf Rempel: door groenten in een glazen pot met een rubberen ring en metalen klemmen te verhitten, ontsnapte de lucht. Bij het afkoelen ontstond er een vacuüm, waardoor bacteriën geen schijn van kans kregen.

Dialogo aan de keukentafel: Augustus 1900

Op een warme augustusochtend stonden de glanzende potten klaar op de houten tafel. De geur van kokend water en verse groenten vulde het kleine huisje.

Cornelia: *"Adriaan, als we vandaag niet beginnen met de bonen en de erwten, zijn ze morgen al te oud. We mogen niets verloren laten gaan."*

Adriaan, terwijl hij zijn ruwe handen afveegt: *"De tuin is gul geweest, maar de aardappeloogst op de schrale grond blijft een risico."*

Grootmoeder Anna Catharina kijkt met lichte twijfel naar de glazen potten:

"Vroeger hadden we geen potten met rubber en klemmen. Wij vertrouwden op het zoutvat en de rookgordijnen in de schouw. Is dat glas wel veilig? Springt het niet als het kookt?"

Cornelia glimlachend:

"Nee, moeder. Als we het goed doen, sluiten de potten zichzelf luchtdicht af. Lucht is de vijand. Zo blijft de zomer gevangen in het glas en hebben we groenten tot diep in de winter."

Grootmoeder schudt langzaam haar hoofd en strijkt over haar schort. Haar stem daalt tot een mysterieuze fluisterton, waardoor de twaalfjarige Frans en zijn zusje Maria meteen ophouden met het doppen van de erwten.

"Lucht opsluiten..." mompelt grootmoeder. *"Pas maar op dat je de **Plaggenman** niet mee opsluit, Cornelia. Mijn eigen grootmoeder vertelde vroeger al hoe de winterse schaarste op de heide ontstond. Ze zeiden dat de gure noordoostenwind een ademtocht is van de Plaggenman, een oude heidegeest. In de nazomer zwerft hij rond de huizen om de geuren van de oogst te stelen. Als hij merkt dat de mensen te veel eten overhouden voor de winter, wordt hij woedend. Hij blies dan zijn ijskoude adem door de kieren van de voorraadkast, zodat het vlees bedierf en de bonen beschimmelden. De oude mensen zeiden altijd: 'Wat de zomer schenkt, is voor de herfst geteld; wie te veel bewaart, wordt door de winter gevelde.' De heide deelt nu eenmaal niet graag uit in de winter."*

Frans kijkt met grote ogen naar de kelderdeur. *"Maar oma, de Plaggenman kan toch niet door het glas heen?"*

Grootmoeder kijkt indringend naar het glanzende weckglas. *"Dat weet ik niet, mijn jongen. Dit glas is zo glad als ijs. Als die Duitse meneer de wind écht kan buitensluiten, dan hebben jullie de heidegeest te slim afgeweest. Maar ik geloof het pas als ik het in januari proef."*

Cornelia glimlacht respectvol, pakt een glazen deksel en legt het met een resolute klik op de rubberen ring. *"Dan zullen we de Plaggenman dit jaar eens buiten de deur houden, moeder."* Samen hielpen

Frans en Maria weer mee met het wassen van de deksels. Pot voor pot verdween in de grote wasketel om te worden gesteriliseerd. Enkele dagen later stonden de afgekoelde potten netjes op een rij in de kelder: een kleurrijke herinnering aan de zomer van 1900, klaar voor de donkere maanden.

De proef op de som in de winter

Enkele maanden later, in januari 1901, had de winter de Kempen in zijn ijzeren greep. De modernisering zette in de streek onverbiddelijk door; rijke heren kochten de *"woeste gronden"* op om er dennenbossen te planten voor het stuthout in de Waalse mijnen. Adriaan en zijn oudste zoon Gerard stonden dagenlang in de snijdende oostenwind om grachten te graven in de bevroren grond.

Na een dag van loodzwaar handwerk kwamen de mannen rillend en uitgeput thuis. Binnen brandde de turf en heerste er honger. Cornelia liep naar de donkere kelder en haalde een pot sperziebonen en een pot doperwten tevoorschijn. Ze haalde de metalen klemmen los en trok voorzichtig aan het lipje van de rode rubberen ring.

Pffft! Het sissende geluid van het brekende vacuüm klonk als muziek in de oren van het gezin. Meteen vulde de kamer zich met de frisse, pure geur van de moestuin in augustus. Die avond aten de kinderen in de Achtzaligheden geen schrale roggepap of keiharde droge bonen, maar een maaltijd die smaakte alsof de zon op hun bord scheen.

Een blijvende erfenis

De weckpot bleek geen tijdelijke luxe, maar een stille revolutie voor het platteland. Het stelde gezinnen zoals de familie Janssens in staat om zelfvoorzienend te zijn en de extreme winterhonger buiten de deur te houden. De term "wecken" werd zo populair dat het een algemene term werd in de Nederlandse taal voor het steriliseren van voedsel.

Hoewel de weckpotten vanaf de jaren 1960 terrein verloren aan de diepvriezer en de koelkast, zijn ze vandaag de dag, meer dan 120 jaar later, weer helemaal terug van weggeweest bij liefhebbers van duurzaamheid en plasticvrij bewaren. In het glas van de iconische pot met het aardbeienlogo zit nog altijd hetzelfde idee verpakt als in 1900: de kunst om de overvloed van de zomer te bewaren voor de dagen dat de sneeuw valt.

(Bijdrage van Wim Kuyps)

Acht van Heide dit jaar met de “Heikneuter”

Op vrijdag 7 augustus zal je in Kalmthout niet alleen van het wielrennen genieten, je gaat er ook kunnen kennismaken met het nieuwe Kalmthoutse biertje: **“Heikneuter”**. Het is een samenwerking die wielierclub Wieka VZW opzet met de Kalmthoutse “Artisanale Bierfabriek”.

Kalmthoutenaren, Gregg Van Dingenen, Jan Willemen en Tom Van Brabant gingen in 2014 aan de slag om een brouwerij te starten in de tuin bij Jan in

de wijk Dennendael. In 2018 werden ze officieel erkend als brouwerij. Voor en na deze erkenning werd er heel wat geëxperimenteerd en gelanceerd. Er werden wel wat namen voor de bieren bedacht, vooral artiestennamen: “Wannes”, “Bobbejaan”, “Ferre”, enz.

Om de brouwerij te benoemen werd er langere tijd aan het *“Glazen Bammeke”* gedacht. Uiteindelijk kwamen de brouwersvrienden tot een andere naam: **“de Artisanale Bierfabriek”**. Men koos er ook voor om de namen van de bieren te wijzigen. Voortaan zouden de bieren een naam krijgen die binding heeft met het Kalmthoutse erfgoed. Zo werden de bieren *“Moeder Kee”* en *“Mont Noir”* geboren welke een bredere bekendheid kregen.

Al in de zomer van 2026 werd er gedacht om te starten met de *“Heikneuter”*, het zou een blond bier moeten worden met een 6% alcoholgehalte, gebrouwen met Kalmthoutse honing. Er werd een samenwerking opgezet met de Kalmthoutse imkers Luc en Joris Antheunissens (Imkerij De Groene Weg). Momenteel wordt er hard gewerkt om de *“Heikneuter”* in omloop te brengen. Dat gaat gebeuren op **vrijdag 7 augustus** ter gelegenheid van de wielervedstrijd *“Acht van Heide”*, een organisatie die al jaren doorgaat in het centrum van Heide.

Voor de start van het evenement wordt het biertje officieel voorgesteld en tijdens het evenement wordt het de ganse avond aangeboden als een extra biertje. De *“Heikneuter”* is een fris blond zomerbier met 6% alcoholgehalte. De benaming kan niet Kalmthoutser zijn, de spotnaam van de Kalmthoutenaren is immers *“Heikneuter”*!

Dus op 7 augustus moet je beslist eens afzakken naar de omgeving van de kerk in de Max Temmermanlaan waar je niet alleen kan genieten van het wielrennen maar ook kan genieten van de **“Heikneuter”**, het nieuwe Kalmthoutse biertje! Info: info@wieka.be of artisanale.bierfabriek@gmail.com

De pastoor vloog uit de bocht!

Een paar weken geleden bezorgden Flory Clement en zijn echtgenote ons een boekje samengesteld door Hugo Picavet in 1996, waarin verhalen zijn opgenomen van de “dorpsfilosoof” Ward Jacobs. Als de gelegenheid zich voordoet zullen wij hieruit een verhaal overnemen voor onze lezers van “Heide vertelt”. Vandaag het eerste verhaal.

Pastoor De Keyser en de wielersport!

We zullen hem niet gemakkelijk vergeten. De eerste pastoor van den Heuvel en de Achtzaligheden, tevens medeoprichter van de parochie. Een echte Kempische natuurbonk, groot, struis, met een ware stierenek, de Cassius Clay onder de pastoors. Een gulle lach op zijn gelaat, dat open het leven inkeek, vrank en zonder compromis, die voor zijn Christelijke overtuiging uitkwam. Arm en rijk, slim of dom bestond niet voor hem. Alleman gelijk voor deze echte herder. Ik geloof dat dit voldoende is hetgeen zijn portret aangaat.

Op een mooie lentemorgen reden de René en ik naar school dat die tijd nog vanaf het vijfde studiejaar op het Kerkeneind was. Ter hoogte van het station haalden we onze fietsende pastoor in. Een gulle “goeie morgen en ik rijd een eindje mee” was zijn welkom. We draaiden het Heuvelspad in en ter hoogte van den Dura voelde hij zeker de lente in zijn bloed bruisen. Hij zegde “koerske mannen, tot ’t eind van ’t paadje”. Gretig werd hierop ingegaan en gierden we door ’t Heuvelspad.

Ter hoogte van de Cassenboom, die stoere eik, volgde een scherpe bocht. De pastoor in volle overgave aan de leiding rijdend, kon de bocht niet nemen. Hij vloog met zijn velo en al de gracht over, met zijn hoofd door een gat tussen twee doornhaagplanten, waardoor zijn machtig lichaam niet door kon. En waarachtig, van langs de andere zijde van de haag klonk zijn gulle lach om tegemoet tot ons beider opluchting.

Voor het eerst in mijn leven zag ik toen een naakt pastoorsbeen, hetgeen toen al een hele gebeurtenis was. Zijn rok was door ’t geweld ook omhooggeslagen en een flink stuk vel was van zijn been geschaafd. “Zeg mannen, het is niets hoor, maar zeg het tegen niemand hé, aangenomen?”.

Er is nooit met iemand over gesproken. Maar nu hij toch bij Onze Lieve Heer is mag het wel, denk ik!

Zoektocht “leer ons dorp kennen” start op 4 juli

Onze ploeg heeft opnieuw een zoektocht ineengestoken die je vanaf 4 juli kan doen. Onder de noemer: “**leer je dorp kennen**” kan je doorheen de wijk wandelen en gelijktijdig de nodige vragen oplossen.

1000 euro aan prijzen onder de vorm van waardenbons

Vorig jaar lanceerde de “VZW Heide vertelt” voor de eerste maal een dergelijke zoektocht, het was meteen een succes. Toen waren er opmerkingen waarmee wij nu rekening hebben gehouden. In de eerste plaats de periode dat je de tocht kan maken langer houden. Vorig jaar was dit te kort, nu loopt het evenement van 4 juli tot en met 13 september, meer mogelijkheden dus om één of twee momenten uit te zoeken!

Onze werkgroep heeft opnieuw een parcours uitgestippeld langs veilige wegen. Je kan de tocht ook nu in twee delen wandelen. Het vertrek van zowel het eerste als van het tweede deel is op het Heidestatieplein. Deel één is 4,5 km lang, deel twee 5,2 km. Onderweg moet je zowel fotovragen als de andere vragen oplossen en soms is er een “weetvraag” bij!

Wie wil deelnemen kan een deelnamebrochure afhalen op één der volgende punten:

- café Sandy**
- eetstation**
- café 't centrum**
- bij VISIT Kalmthout**
- dagbladhandel Bouckaert-Pelckmans, Heidestatiestraat.**

Heide [VERTELT]

De deelname is gratis. Op een apart formulier moeten de antwoorden netjes ingevuld worden, dit document moet ten laatste op 15 september terecht komen in de brievenbus van het pand Heidestatiestraat 58/1. Op zaterdag 26 september komt de jury samen om te verbeteren en de winnaars aan te duiden. **Zondag 27 september om 10u30** heeft de prijsuitreiking plaats in de kantine van de voetbalvereniging Heibos aan de Vredelaan.

De organisatie voorziet een prijzenpot van liefst **1000 euro** onder de vorm van waardenbons die kunnen gebruikt worden bij de Kalmthoutse handelaars.

Wij wensen alle deelnemers succes!

Eén centraal nummer bij online fraude!

Denk je slachtoffer te zijn van online fraude?

Geen paniek, bel...

FRAUDSTOP
078 170 170

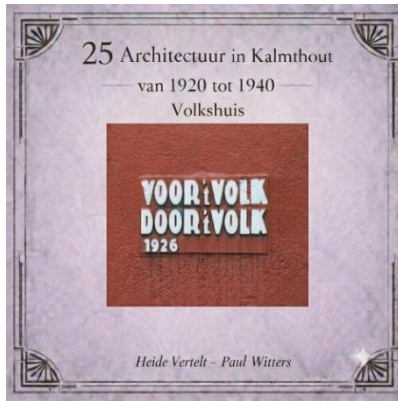
- ✓ 24/7 bereikbaar
- ✓ Snelle en gerichte hulp van jouw bank
- ✓ Een herkenbaar nummer, hetzelfde als CardStop

febelfin www.fraudstop.be

Wanneer je slachtoffer bent geworden, of een vermoeden hebt van phishing, kan je vanaf nu onmiddellijk de toegang tot uw pc-banking of bank App laten blokkeren. Dit kan door te bellen naar het centrale nummer **078/170.170**.

Tot heden moest dit gebeuren via je eigen bank en kon je enkel via Cardstop je betaalkaarten laten blokkeren. Het nieuwe nummer zorgt er nu voor dat je via dat nummer 078/170.170 alles tegelijkertijd, en onmiddellijk, kan laten doen.

Het is een initiatief van Minister Rob Beenders, in overleg met de bankenfederatie Febelfin, om korter op de bal te spelen en het voor slachtoffers duidelijker te maken. Door naar “**Fraudstop**” te bellen wordt alles ineens geregeld, geblokkeerd, en in het beste geval kan zo voorkomen worden dat oplichters fraude kunnen plegen.

25. VOLKSHUIS

Gebouwd in 1926-1930-1931
 Architect E. Van Steenberghe
 Kapellensteenweg 234
 Kalmthout

Het Volkshuis van Kalmthout: Geschiedenis en Architectuur

Het Volkshuis in Kalmthout, ontworpen door de modernistische architect **Eduard Van Steenberghe**, was destijds een gewaagd project in een overwegend katholieke gemeente. Het gebouw weerspiegelt de opkomst, crisis en evolutie van de lokale socialistische beweging (B.S.P.).

Bouw en Uitbreiding (1926–1931)

- **1926 (Hoofdgebouw):** Opgericht door vzw 'De Verbroedering' en grotendeels gebouwd door socialistische kameraden in hun vrije tijd. Het oorspronkelijke plan blonk uit in **symmetrie**. Het bood destijds onderdak aan een winkel, een centrale gang en een herberg.
- **1927 (Binneninrichting):** Van Steenberghe ontwierp ook het meubilair en de interieurelementen (zoals de toog en kachels), deels uitgevoerd door beeldhouwer Albert Poels.
- **1930 (Bakkerij):** Aanbouw van een functionele bakkerij. Om een veto van de Christelijke Partij te omzeilen, trad Van Steenberghe hierbij op als stroman voor de aankoop van de grond.
- **1931 (Cinema- en toneelzaal):** Toevoeging van een grote zaal (later bekend als cinema 'Excelsior') om inkomsten te genereren en de schulden af te lossen.

Crisis, Verkoop en Terugkoop (1942–1950)

De economische crisis van de jaren '30 sloeg diepe wonden. Om schuldeisers te voldoen, werd het Volkshuis op **16 mei 1942 verkocht** aan de Antwerpse nijveraars G.A. Thijs, die het omgedoopte tot 'lokaal de Ster'. In **1950** slaagde de Algemene Centrale voor Hout en Bouw erin het gebouw terug te kopen voor de partij. De bakkerij werd echter niet teruggekocht; deze bleef in andere handen.

De Verbouwingen (1954 & 1986)

- **De eerste verbouwing (1954):** Vanwege de groei van de Socialistische Mutualiteit en de vakbond was er nood aan nieuwe kantoorruimtes en lokalen (o.a. voor pre- en postnatale raadplegingen). **Cruciaal:** Hierbij verdween de volledige, oorspronkelijke binneninrichting van Van Steenberghe. Ook de vervanging van het dak zorgde voor een verlies aan de oorspronkelijke uitstraling.
- **De tweede verbouwing (1986):** Dit zorgde voor een totale scheiding van functies binnen het gebouw via een lange centrale gang. Dit ging lijnrecht in tegen het oorspronkelijke idee van Van Steenberghe, die het gebouw altijd als één samenhangend complex had ontworpen.

Huidige Toestand

In de loop der jaren zijn bijna alle oorspronkelijke functies (de winkel, bakkerij, jeugdherberg, bibliotheek, doktersraadpleging en cinema) verdwenen. Vandaag de dag is een deel van het gebouw omgedoopt tot het **'Karel Vroom-centrum'**, bedoeld voor evenementen en culturele activiteiten in Kalmthout. Hoewel er door de vele verbouwingen uiterlijk weinig overblijft van de grandeur van weleer, herinneren de originele schetsen nog aan de modernistische kwaliteiten van het oorspronkelijke ontwerp.

bezoek onze website www.heidevertelt.be voor nog meer foto's (9)

Op 26 juli verschijnt het volgende deel 26: villa Rottie. (bijdrage van Paul Witters)

Uit de oude doos!

Deze week een zomerse foto van "De Nieuwe Cambus", een café/pensionhuis dat er was in de huidige Cuyltshofstraat.

Uitbater was gewezen de boswachter Fons Hendrickx, hij opende deze gelegenheid in 1925. Het café/hotel bleef geopend tot aan de tweede wereldoorlog. De zoon Albert Hendrickx was een gekend beroepsrenner, hij reed onder andere

driemaal de "Tour de France" mee. Zowel vader Fons als Albert hadden als bijnaam "de sok".

Op de foto zien we helemaal links gezeten op een stoel de "sok", Fons Hendrickx!

Heide vertelt is een uitgave van
de VZW Heide vertelt.
Redactie: Heidestatiestraat 58/1
2920 Kalmthout
0477/22.24.81
www.heidevertelt.be

LEER JE DORP KENNEN

WANDELZOEKTOCHT

4 JULI t/m 13 SEPTEMBER

DEELNAME GRATIS
1000 euro aan prijzengeld

FORMULIEREN AF TE HALEN:

- CAFÉ SANDY
- CAFÉ 'T CENTRUM
- EETSTATION
- VISIT KALMTHOUT
- DAGBLADHANDEL
- PELCKMANS-BOUCKAERT

ORGANISATIE:
HEIDE VERTELT VZW